

MUZICĂ ȘI CULOARE ÎN POEZIA EMINESCIANĂ

MUSIC AND COLOUR IN EMINESCU'S POETRY

Dumitrița SMOLNIȚCHI, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0003-2640-9237
smolnitchi.dumitrita@upsc.md

Dumitrița SMOLNIȚCHI, PhD., Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p59-65

Abstract. Art and science can be perceived as the two sides of the same coin - the depiction of reality, where science reflects the objective dimension and art - the subjective one. Unlike science, however, where each branch has its own method, the arts free themselves from these limits and thrive by reciprocal exchange of the means of communication. Literary art not only admits the use of means typical of painting, such as color, or music, such as the specific combination of rhythm and sound, but furthermore, they can intensify the emotional impact on the reader. In the same way, Eminescu's poetry is not content to solely convey a message but pursues the ambitious goal of creating genuine universes into which it can transport its reader. And in order to give authenticity to these universes, Eminescu stimulates several senses simultaneously: the reader not only receives the information but can see or even hear it. The musicality and color of Eminescu's verse is, hence, the subject of this article.

Keywords: literary art, artistic universe/image, poetry, colour, music.

Prin modul său de manifestare, literatura, alături de celelalte arte, e o formă de reflectare a realității prin imaginar. Întrucât „toate artele sunt surori, fiecare aruncă o lumină asupra celorlalte” (Voltaire), între arta literară și celelalte arte (în special între literatură, muzică și pictură) există inevitabile interconexiuni.

Eminescu e un romantic, iar poeții romantici au făcut deseori analogie între poezie și muzică. Genul liric în poezie este cel mai apropiat, după structură, de muzică. Atât esența muzicii, cât și cea a poeziei constau în percepția lirică a lumii. În concepția multor romantici, poezia trebuie să fie privită nu doar ca un domeniu al imaginilor lexicale (metaforă, comparație, epitet etc.), ci și ca un spațiu al imaginilor sonore, auditive, niciodată întâmplătoare, esențiale în conturarea valorilor emoționale ale limbajului. În poezie sunetele nu au niciodată doar un rol auxiliar, îndeplinind simpla condiție de vehicule ale unor imagini de natură semantică. Începând chiar cu poezia populară, stratul acustic al limbajului poate oferi el însuși modele de creație cu caracter muzical. Sensurile unei poezii pot să rezulte și din unele jocuri sonore, din repetiții și inversiuni, din aliterații și asonanțe.

Zoe Dumitrescu-Bușulenga menționează că, în știința sunetelor, adică în procesul de conștientizare a potențialului fiecărui sunet articulat, Eminescu a pătruns încă din anii berlinezi, studiind creația corifeilor școlii romantice; iar prin creațiile sale din anii '80 ai secolului XIX, poetul atinge culmile construcțiilor muzicale [2, p. 103]. Iată, spre exemplu, poezia *Peste vârfuri* care ne înfățișează un perfect algoritm muzical: „Peste vârfuri trece lună, / Codru-și bate

frunza lin, / Dintre ramuri de arin / Melancolic codrul sună...”. Cantabilitatea acestor versuri revelează o claritate și o frumusețe perfecte. Versurile sunt epurate de încărcături inutile, după exemplul versului popular. Desfășurarea sonoră are o încărcătură gravă, de acorduri minore și majore, creând o adevărată simfonie poetică. „În peisajul uranic se desenează lin mișcarea Selenei. Iar intrarea glasurilor aduce o vagă orizontalitate, o egalitate de atmosferă, fixând parcă o stare, unificând, deși alternanța de corzi și glasuri, succesivitatea de cuvinte ascendente sună ca un suîș, dulce învăluitoare și trist, pregătind climaxul sonor și de sens al „sufletului nemângâiat”, al mărturisirii dorului de moarte” [2, p. 104].

Aceeași cercetătoare consideră că o variațiune simfonică este și *Peste sute de catarge*, și *Melancolie*, și *Povestea codrului*, și *Făt-Frumos din tei* etc. Dar majoritatea criticilor cred că în vârful piramidei muzicale stă, incontestabil, *Glossă*. Acest poem a atins o echivalență uimitoare cu muzica. Forma fixă a textului este un rezultat al acceptării și a resemnării în fața condiției de neevitat a ființei umane, moartea: „*vreme trece, vreme vine*”. Forma lineară, fixă, aspră, fără multe bibelouri sonore, exprimă atitudinea poetului față de moarte. Poetul ne dă o lecție de înțelepciune asupra destinului, sugerată prin sunuri perfecte. Are loc, după Rosa del Conte, un *proces de dematerializare a cuvântului*, poezia devenind „drumul unei arte ce se despoaie progresiv de orice umflare emfatică a timbrului, pentru a ajunge la puritatea liniei melodice [...] Compactă undă sonoră, vibrație a unei materii de bronz, la început, cântecul își coboară încetul cu încetul registrul, pentru a deveni murmur, șoaptă tot mai estompată: mai mult ecou de sunet decât sunet și – adeseori – *tăcere muzicală*” [1, p. 276].

Poetul cultivă și unele specii (*doina* și *cântecul*) sincretice, caracteristice liricii și muzicii populare, folclorul constituind unul dintre izvoarele fundamentale ale creației sale.

O doină e, de exemplu, poezia eminesciană *Ce te legeni...*, inspirată din creația populară, această poezie este concepută ca un dialog dintre poet și codru, un dialog imaginar care pune în evidență dragostea poetului față de natură, dar și tristețea sa, exprimată prin glasul codrului, în fața trecerii neîndurătoare a timpului. Eminescu apelează la elemente de oralitate, la figuri de stil (epitete, comparații, repetiții, gradații), la imagini vizuale și auditive. Într-un alt caz, însuși cuvântul *doină* a fost utilizat ca titlu de poet.

Cântecul, o altă specie sincretică a liricii populare care necesită un aranjament muzical (se cântă pe o melodie sau presupune un recital acompaniat de un instrument muzical), exteriorizează, într-o formă simplă, stări de spirit, atitudini, impresii, emoții. Specia se distinge prin simplitate, accesibilitate, spontaneitate, ritmul lui variind în funcție de mesajul textului (poate fi alert, vioi sau grav, domol etc.). Aria tematică a cântecului este diversă, precum multitudinea aspectelor de viață. Poezii ca *Atât de fragedă*, *O rămâi...*, *Somnoroase păsărele* etc. se încadrează în această specie literară cantabilă. În viziunea poezilor romantici, originile muzicii sunt magice prin capacitățile ei unificatoare prin ritm și melos, lucru care îi oferea un loc aparte în configurația cosmosului. Romantismul generează o poezie care dorește tot mai mult să sune decât să spună. Materialul sonor al limbajului capătă putere sugestivă. În concepția lui Eminescu, muzica nu însoțește ca un simplu acompaniament creația, ea e intrinsecă armoniei lumii. Muzica poeziei este muzica universului, muzica care se deslușește în mișcarea sferelor. „În diferite perioade ale receptării, eminescologii au constatat, în deplin consens, că enigma fascinației eminesciene stă în muzicalitatea de fond a creației sale lirice” [5].

Muzicalitatea e obținută prin variate mijloace. Prezența instrumentelor muzicale în imaginea poetică eminesciană e unul dintre ele, iar preferința lui pentru instrumentele populare se explică prin interesul accentuat al romanticilor pentru folclor: „Sara pe deal **buciumul** sună cu jale...”, „De pe dealuri de verdeață / Sună **fluier**” (Sara pe deal), „Îngânat de glas de ape / Cânt-un **corn** cu-nduioșare” (Peste vârfuri), „Cu mâna mea în van pe **liră** lunec” (Trecut-au anii). În *Epigonii* e prezent nu doar fluierul, ci și străbunul instrument popular „frunza” [4]: „Ș-acel rege-al poeziei, vecinic tânăr și ferice, / Ce din **frunze** îți doinește, ce cu **fluierul** îți zice”.

Dacă aceste instrumente sunt la vedere, atunci altele sunt „ascunse” în vers: iată o *lăută* în *Cântecul lăutarului* sau un *drum* (tobă) care menține ritmul în „Numai eu, rămas același, / Bat mereu același **drum**” (*Pe aceeași ulicioară*). Dar câte *naiuri* descoperim în poezia eminesciană: „Grija noastră **n-aib**-o nime, / Cui ce-i pasă că-mi ești drag” (Floare-albastră) sau în *Călin. File de poveste*: „Dar dacă ar cădea toate, el rămâne trist și gol, / **N-ai** putea să faci cu ochii înălțimilor ocol”.

Prezența unor verbe de acțiune (*a cânta, a fluiera, a chiui, a pocni* etc.) sau de stare (*a suspina, a plânge, a râde* etc.) contribuie și ele la crearea imaginilor auditive (muzicale): „Și când vine **chiuind**/ Și din frunză tot **pocnind**/ Și când prinde **a cânta**/ Codri-ncep **a răsuna**” (*Mușatin și codrul*), „Pare că și trunchii vecinici poartă suflete sub coajă / Ce **suspina** printre ramuri cu a glasului lor vrajă” (*Călin, file de poveste*), „Hai în codrul cu verdeață, / Unde-izvoare **plâng** în vale” (*Floare-albastră*), „Vântu-n trestii lin foșnească” (*Lacul*) etc. Substantivele obținute prin conversiune din astfel de verbe creează și ele senzații sonore: „Îngâna-ne-vor c-un **cânt** / Singuratice izvoare,/ Blânda **batere** de vânt” (*Dorința*).

Se știe că sunetul este considerat că stă la originea cosmosului. Cuvântul produce universul, o face prin efectul vibrațiilor ritmice ale sunetului primordial. Prin sunet se creează o lume. Eminescu creează prin sunete un univers al său imaginar, pe care îl populează cu eroi de basm, ca în *Călin, file de poveste*: „De treci codrii de aramă, de departe vezi albind / Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de argint”. Tabloul nunții este o remarcabilă realizare a efectului sunetului, dar și a culorilor. Această lume este un Eden pământesc – adevărat paradis silvestru, pe care ceasul zilei și anotimpul îl aprind într-o dublă scânteiere de argint și aur: „Acolo, lângă izvoară, iarba pare de omăt,/ Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet / [...] / Mii de fluturi mici albaștri, mii de roiuri de albine / Curg în râuri sclipitoare peste flori de miere pline,/ Umplu aerul văratec de mireasmă și răcoare / A popoarelor de muște sărbători murmuitoare...”.

Sunetele repetate, roirea lor sugerează fecunditatea permanentă a creației lumii și a poeziei. Prin „zumzăitul”, „ropotul”, „gâlgăitul”, „suspina”, „murmurul”, „tremurul” etc., pe de o parte, „arama”, „albirea”, „argintirea”, „albăstrirea”, „sclipirea”, „înverzirea argintie”, pe de altă parte, se creează muzica „colorată” care evocă intuițiile poetului despre lumea de origine. Astfel, admirabilele compoziții simfonice ale lui Eminescu sunt însoțite de minunate jocuri cromatice. Între sunet și culoare se stabilesc punți de legătură.

Atmosfera care se creează o dată cu debutul poemului este strălucitoare: o lună roșiatică ce aprinde pietrele cu reflexele ei atrage apele la sine, care par să ropotească în țâșniri mai înalte, făcând să sclipească de scânteieri umbra. Pe de altă parte, culoarea este secundată de sunet. Apele curg într-un ritm impunător, creând o melodie ce amintește de scurgerea irevocabilă a timpului: Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăritic, / Rumenind străvechii codri și castelul singuratic / Ș’ale râurile ape, ce clipeșc fugind în ropot – /De departe ’n văi coboară tânguiosul glas de clopot...

„Sunetele care se repetă aici sunt **a** și **i**. Ele sugerează trecerea apelor fără stavilă, dar și conuri de lumină, sclipiri și umbre. Consoanele la fel sunt lichide, intonând repetabilitatea. În ultimul vers prevalează vocalele **o** și **ă**, fapt ce sugerează depărtarea, adâncimea, vechimea muzicii evocate” [1, p. 278].

Mai cităm și alte exemple din poezia eminesciană în care sunt prezente figuri de stil de nivel fonetic: „Lacul codrilor **albastru**/ Nuferi **galbeni** îl încarcă: / Tresărind în cercuri **albe**/ El cutremură o barcă” (*Lacul*); „Și **tobe tare-n tact** ei bat/ Și pașii sună apăsat...”, „**Vâjâind** ca **vijelia** și ca **plesnetul de ploaie**...” (*Privesc orașul furnicar*)

În limbaj cromatic aceste sunete corespund culorilor preferate de autor: albul, albastrul, roșul. Paleta cromatică eminesciană e, ca și cea muzicală, foarte variată. Eminescu e un poet al naturii, iar natura e plină de culori.

După senzațiile termice pe care le provoacă, toate culorile se împart în reci și calde. Privind anumite culori, de exemplu, *galben*, *portocaliu*, *roșu*, omul are senzația de cald, iar culorile *verde*, *albastru*, *violet* îi provoacă senzația de rece. În poezie, nuanțele cromatice ajută la exteriorizarea sentimentelor. De obicei, culorile calde sugerează optimism, dragoste, veselie, pe când cele reci – melancolie, tristete, durere. Florica Dimitrescu-Niculescu a studiat culorile din poezia eminesciană și a constatat că nu există pagină în care poetul să nu aibă o culoare că „singurul cuvânt cromatic care nu există în versurile eminesciene este *portocaliu* și cred că nu există nici acel *albastru către mov*” [6].

În poezia eminesciană întâlnim, în primul rând, culorile fundamentale. Una dintre cele mai des întâlnite culori în poezia eminesciană este *albastrul*: „A sosit ca să mă certe / Fiul cerului **albastru** / Ș-al iluziei deșarte” (*Kamadeva*), „Lacul codrilor **albasru**” (*Lacul*), „Pe un arc de cer **albastru**, în senina depărtare, / Rezimați pe lănci și scuturi, zeii nordici stau în soare” (*Memento mori*) etc. Simbolul *florii albastre* a lui Novalis se regăsește în mai multe texte eminesciene, dar spre deosebire de romanticul german, care, după dispariția definitivă a iubitei, atinge inspirația calmă, senină, poetul român e atins de scepticism, de amară luciditate.

Albastru e cea mai rece dintre culori și cea mai pură, mai adâncă. „Ea reprezintă un vid al aerului, al apei, al cristalului, al diamantului. Sugerează drumul infinitului, în care realul se transformă în imaginar. Este simbolul înțelepciunii transcendente, al potențialității, al influențelor binefăcătoare” [3, p. 42]. Culoarea albastră este odihnitoare și presupune reverie, liniște interioară.

Albastru este cea mai imaterială dintre culori: natura nu o înfățișează, în general, decât alcătuită din transparență, adică un vid acumulat. Albastrul deschis este calea reveriei; când se întunecă (ceea ce corespunde tendinței sale natale), el devine o cale a visului. Gândirea conștientă lasă loc celei inconștiente: lumina zilei devine, pe nesimțite, lumina albastră a nopții.

Albastrul eminescian este culoarea infinitului (depărtările sunt albastre) și a idealului.

Roșu e culoarea cu cele mai multe semnificații simbolistice. Este culoarea sângelui și a focului, a pasiunii și a sentimentului. „Roșul este considerat întruchipare a cutezanței și a curajului, a cruzimii și a furiei; a căldurii și a pasiunii; a iubirii și a afecțiunii; a frumuseții și a fericirii; a senzualității și a sensibilității; a forței impulsive și a celei generoase; a tinereții și a sănătății...” [3, p. 18].

Culoarea *roșie* e atestată, în poezia eminesciană, în diferite zone semantice: om (față): „Și de-a soarelui căldură / Voi fi **roșie** ca mărul” (*Floare-albastră*) sau „Părul lui i-atinge

părul./și atunci c-obrazul **roș**/ea apleacă gene lungi/ peste ochii curioși” (*Făt-Frumos din tei*); natura (plante): „În părul ei negru lucesc amorțite/ Flori **roși** de jăratec frumos încâlcite...” (*Diamantul Nordului. Capriccio*), „Trandafiri aruncă **roșii**/ Peste unda fermecată” (*Crăiasa din povești*); cosmos: „În aer **rumene** văpăi/ Se-ntind pe lumea-ntreagă...” (*Luceafărul*) (*rumen* e un substitut al *roșului*); „Căci luna, cea **roșă** prin ele răsare,/ Comoară aprinsă în noapte se pare” (*Diamantul Nordului. Capriccio*) etc.

Galbenul este cea mai caldă culoare și poate semnifica „forța spirituală analitică a rațiunii, lumina, strălucirea, aspirațiile sublime, dorința de fericire, veselia, agerimea, istețimea, tinerețea, forța, nemurirea divină, bogăția, belșugul, prețiozitatea, înțelepciunea, dar și ambiția, spontaneitatea, îmbolnăvirea, căldura greu suportabilă” [3, p. 30]. *Galbenul* poate fi asociat și cu gelozia, invidia, lăcomia.

În imaginarul poetic eminescian, *galbenul* simbolizează, de cele mai multe ori, lumina. Apare teiul cu florile lui galbene și parfumate, prinse în părul galben al iubitei, albinele ce „*aduc colb mărunt de aur*”, luna, stelele, nuferii etc. *Galbenul* luminii e ceea ce desăvârșește setea de albastru, de absolut: „Lacul codrilor **albastru** / Nuferi **galbeni** îl încarcă” (*Lacul*)

Verdele semnifică natura, regnul vegetal, viața, creșterea, apele regeneratoare. „Este culoarea calmului, a meditației, a relaxării și a fanteziei” [3, p. 36]. În linii mari, *verdele* la Eminescu exprimă bogăția și fecunditatea nestăvilită a naturii și a creației divine: „De ce când codrul frunza-și bate / Adorm pe **verdele**-i covor?” (*Dona Sol*)

Menționăm că termenul cromatic „verde” se întâlnește rar în poezia eminesciană, deși imaginarul eminescian creează impresia că aceasta e una dintre culorile dominante (Explicația e simplă: motivul codrului e unul dintre motivele fundamentale ale creației eminesciene, iar natura e, de obicei, verde). În loc de „verde” Eminescu folosește: *verdeață*, *smarald*: „Hai în codrul cu **verdeață**...” (Floare-albastră, „Rar și diafan țesute de painjeni de **smarald**” (*Memento mori*).

De altfel, poetul folosește des, în loc de culorile propriu-zise, substitutele acestora: în loc de *alb* – *bălai*, *blond*: „Și ca Diana cea **bălaie** / Îți faci în codru mândru prag” (*Dona Sol*); „Nilul mișcă valuri **blonde** pe câmpii cuprinși de maur...” (*Egipetul*) („blond” se folosește și cu sens de „gălbui”); în loc de *albastru* – *senin*: „Stelele nasc umezi pe bolta **senină**” (*Sara pe deal*); în loc de *roșu* – *aramă*, *jăratice*: „De treci codrii de **aramă**, de departe vezi albind / Ș-auzi mândra glăsuire a pădurii de **argint**”; „Pe un deal răsare luna, ca o vatră de **jăratice**” (*Călin, file de povete*); în loc de *galben* – *aur(iu)*: „Mi-oi desface de-**aur** părul...” (*Floare-albastră*)

Verdele este culoarea codrului, *albastrul* e cea a apei, așa cum *roșu* este culoarea focului și, de aceea, omul a simțit dintotdeauna, instinctiv, raporturile dintre aceste culori drept analoage cu cele dintre esența și existența lui. Eminescu valorifică aceste semnificații, așezând într-un cadru *verdele* pădurilor și al ierburilor cu *albastrul* apelor, al lacurilor și izvoarelor.

Eminescu e considerat de mulți cercetători un poet pesimist, deci ar fi fost logic să presupunem că, dintre cele două nonculori (*alb* și *negru*), în poezia sa să domine *negrul*. Dar cercetările F. Dimitrescu-Niculescu în studiul „Lumea culorilor lui Eminescu” ne demonstrează că „scepticismul, tristețea și melancolia sunt vindecate prin *albul* care domină aproape fiecare poezie” [6].

„*Negrul*, ca și *albul*, se poate situa la cele două extremități ale gamei cromatice, ca limită fie a culorilor calde, fie a celor reci” [3, p. 58]. Simbolul *negru* înțeles, mai des sub aspectul său

rece, negativ, e asociat întunecimilor primordiale. Este culoarea nopții, a întunericului și necunoscutului, a haosului și a misterului, a suferinței și a tristeții, a sfârșitului și a morții.

Albul, opusul negrului, este culoarea zilei și a soarelui; a purității, a sincerității, a curățeniei și nevinovăției, a inocenței și a inițierii, a credinței și a înțelepciunii.

„Albul este considerat valoarea limită, adică o culoare de trecere, de tradiție care ține de mutațiile ființei – moarte și renaștere” [3, p. 53].

Albul și negrul, cu toți substituiții acestor culori, adesea apar la Eminescu în contrast: „Luminând halele **negre**, armuri **albe** și **curate**” (*Memento mori*); „Părea că printre nouri s-a fost deschis o poartă, / Prin care trece **albă**, regina **noptii** moartă” (*Melancolie*).

De altfel, contrast coloristic poate fi și „Iubesc precum iubește pe-o **albă** vijelie / Un ocean de **foc**...” (*Amorul unei marmore*). În acest exemplu, contrastului coloristic (*alb – roșu*) i se adaugă și contrastul semantic *rece – fierbinte*; iar în versul „Lacul codrilor **albastru** / Nuferi **galbeni** îl încarcă”, opoziția coloristică este nu doar de nuanță, ci și de „termicitate” (albastru e cea mai rece culoare, iar galbenul – cea mai caldă).

Culorile imaginarului eminescian sunt rezultatul luminii. *Alb, strălucitor, sclipitor, argintiu* sunt derivate ale luminii. Lumina are un efect uimitor asupra spațiului poetic, căci ea nu este prezentă numai ca element cromatic: e o esență a lumii care se naște la Eminescu din acel haos al luminilor în întuneric.

Eminescu este poetul lunii. În tablourile de noapte cu lună, culorile cunosc o difuziune delirantă, în urma căreia vibrează, devin vaporoză, ating puritatea. Florile apar ca topite, aerul e *vioriu* sau *sângeriu*, e *aurit*. Astfel, o tendință a sensibilității cromatice eminesciene este aceea de a depăși culoarea ca pată, pentru a cufunda tabloul într-o vaporozitate diafană sau într-o atmosferă fluidă de vibrații luminoase. Această sarcină e realizată de *argintiu* care imprimă lumină peisajului nocturn.

Dacă „Pictura este o poezie care se vede” (Leonardo da Vinci), atunci poezia eminesciană e, în același timp, și pictură, și muzică. Muzica și culoarea în poezia lui Mihai Eminescu sunt rezultate ale gândirii simbolice. Poetul are o sensibilitate cromatică și muzicală fără precedent în literatura română. Numeroase studii au cercetat acest aspect și au ajuns la concluzia că aceste dimensiuni rămân mereu deschise spre noi interpretări în noi condiții istorice, culturale și individuale.

Arta poetică nu doar admite utilizarea mijloacelor tipice picturii, precum culoarea, sau a muzicii, precum combinația specifică de ritm și sunet, ci și permite intensificarea impactului emoțional asupra cititorului. În același mod, poezia eminesciană nu se mulțumește doar cu transmiterea unui mesaj, ea urmărește scopul de creare a unor veritabile universuri în care să-și transpună cititorul. Și, pentru a conferi autenticitate acestor universuri, Eminescu stimulează mai multe simțuri simultan: cititorul atât recepționează informația, cât și o vede și o aude.

BIBLIOGRAFIE

1. Conte, Rosa del, *Eminescu sau despre Absolut*. Editura Humanitas, București, 2017. ISBN: 978-973-50-5756-5-X
2. Dumitrescu-Buşulenga, Zoe, *Eminescu. Orizontul cunoaşterii* [online]. Disponibil: <https://www.fundatiamaicabenedicta.ro/doc/carti/Eminescu-Orizontul-cunoasterii.pdf> [citat pe 14.03.2024].
3. Mardare, Marcela, *Fascinația culorilor*. Editura Ruxanda, Chişinău, 2007. ISBN 978-9975-72-020-5
4. Guzun Igor, Bezniţchi Sergiu, *Instrumentele din poezia lui Eminescu*: <https://blogosfera.md/view-post-v-307616-0-romana.html> [citat pe 15.03.2024]
5. Ţurcan Elena, *De la muzica poeziei la poezia muzicii* http://tinread.usarb.md/confbib/articole/2012_1/34-38%20conf%201%202012.pdf [citat pe 15.03.2024]
6. https://www.dcnews.ro/florica-dimitrescu-niculescu-a-studiat-culoarea-din-poeziile-lui-eminescu-nu-exista-portocaliu_864713.html [citat pe 17.03.2024]